

St. Olav videregående skole 100 år

Av Finn Gabrielsen

St. Olav vgs er vel i dag mest kjent for å vera ein skole som pleier å konkurrera med Kongsgård om dei mest skoleflinke elevane på program for studiespesialisering, og for at St. Olav tilbyr International Baccalaureate (IB). Men dei som er litt opp i åra, veit at skolen har ein tradisjon som «kremmarskole», og at det er derfor avgangselevane framleis er blå russ.

I 2021 var det 100 år sidan Stavanger Handelsgymnasium blei oppretta. St. Olav vgs hadde derfor planlagt ein større jubileumsmarkering som dessverre måtte kansellerast pga koronarestriksjonar. Men ei større jubileumsbok med tittelen *Utfordringer og utvikling. St. Olav videregående skole gjennom 100 år* blei ferdig og er til sals i utvalde bokhandlarar. Boka er skriven av eit forfattar-kollektiv som har bestått av Gunnar Roalkvam, John Gunnar Johnsen og underteikna, mens rektor Karl Roar Vigmostad er ansvarleg utgjevar. Boka handlar mykje om livet på St. Olav, men legg vekt på å setta utviklinga på skolen inn i ein nasjonal og skolehistorisk samanheng. Boka er rikt illustrert både frå eldre og nyare tid. I denne artikkelen vil eg gje nokre smakebitar av innhaldet i boka.

Etableringa i 1921 og egne lokale i 1957

I 1921 var talet på handelsverksemdar i Stavanger i vekst, men det fanst inga merkantil utdanning i byen. Stavanger Handelsforening ønskte sterkt ei forandring på dette, og pressa på for at Stavanger kommune skulle gje fødselshjelp til eit nytt utdanningstilbod. 17. juni 1921 vedtok Stavanger bystyre at det «*igangsættes en første klasse av et 2-aarig handelsgymnasium*». (...) «*I tilknytning til gymnasiet oprettes et etaarig kursus for kvinder ....*». Eit mindretal på sosialistisk side var imot, og det blei argumentert med at dette var «*en ren overklasse-foranstaltning*». Ein representant for fråhaldsrørsla og forbrukarsamvirket meinte at «*handelsstanden, som vi andre maa fø paa, er tallrik nok fra før.*»

Grunngjevinga for å ha 2 år for menn og 1 år for kvinner som hovudregel var at «*Disse (dvs. kvinnene) kommer som regel ikkje til at indta nogen ledende stilling inden foretningsverden. (...) Det sterke arbeidspress som handelsgymnasiet maa paalegge sine elever, er dessutan uheldig for kvinder i utviklingsalderen. Det er dog fuld adgang for kvinder til det to-aarige kurs.*»

Stavanger Handelsgymnasium heldt i starten til på St. Svithun skole på Storhaug med Mandius Berentsen som rektor (medforfattar av den særskildige dialektgranskninga «Stavanger bymål» utgitt i 1925). Først i 1936 fekk skolen eiga leiging, og det tok heilt til 1957 før skolen fekk egne lokale i Jens Zetliz gate der St. Olav er i dag. Då var handelsgymnasiet blitt treårig og hadde fått fleire allmenne fag. Det kortare og meir yrkesretta tilbodet blei i 1960 skilt ut i ein eigen Stavanger handelsskole i same bygning. Etter kvart blei kjønnsfordelinga mindre skeiv enn den var i starten.

Nye namn, fusjon og strid om styringsform

I 1976 tok ny lov om vidaregåande skolar til å gjelda. Då hadde allereie Rogaland fylkeskommune blitt skoleeigar, og skolane fekk nå nye namn. Stavanger Handelsgymnasium blei til St. Olav vgs, og Stavanger Handelskole fekk namnet Ledaal vgs. Dei to skolane heldt til i same skoleanlegg som var blitt utvida i fleire omgangar, og tilboda var blitt meir like. Etter mykje nøling bestemte politikarane i fylket å slå dei to skolane saman frå hausten 1996.

St. Olav representerte eit meir akademisk miljø enn Ledaal som var meir yrkesretta, sjølv om også Ledaal hadde tilbod som gav studiekompetanse. Motstanden mot fusjon var størst i deler av personalet på St. Olav, og redsel for å få mindre skoleflinke elvar var nok ein viktig grunn. Men det gjekk seg til etter kvart, og snart ville ingen tilbake til to skolar på same tomt. Den fusjonerte skolen blei snart populær. Sentrumsnære skolar i større byar har nok lettare for å få høg status, og dette har ofte ein sjølvforsterkande effekt. Skolen blir populær blant lærarar på jobb jakt og som skolen kan velja frå, og ikkje minst driv motiverte og skoleflinke elevar kvarandre fram.

I jubileumsboka kan ein lesa om at nye stridssaker kom opp etter at konflikten om samanslåing hadde lagt seg. Både på St. Olav og på alle andre skolar blei lærarråd lagt ned ved lovending i 1993. Nå var det rektor som skulle ta endeleg avgjerd etter obligatorisk drøfting med dei tillitsvalde. Mens rektor før var meir «først blant likemenn», understrekte nasjonale styresmakter nå behovet for ei sterkare arbeidsgjevar-rolle i skoleverket. Målstyring blei innført i offentleg sektor. Rektor fekk med seg ei leiargruppe som i tillegg til rektor bestod av avdelingsleiarar med meir tydelege leiaroppgåver enn dei tidlegare inspektørane. Samtidig forsvann dei tidlegare hovudlærarane.

Denne nye leiarstrukturen liknar jo mykje på det som er vanleg elles i arbeidslivet, men blei av fleire lærarar oppfatta som for topptungt. Dei som hadde viktige roller og mykje taletid i det tidlegare lærarrådet, reagerte nok mest, og det var på gamle St. Olav lærarrådet stod sterkast og den formelle leiinga svakast. På Ledaal var i det heile forholdet mellom lærarane (mange frå arbeidslivet) og leiinga meir prega av samarbeid og gjensidig respekt. Det tok fleire år før dette mønsteret etablerte seg på den fusjonerte skolen.

Jubileumsboka peiker på det interessante i at på dagens St. Olav har pendelen svinga litt tilbake frå preget av «top-down». Ein har innført «samskaping» som del av felles visjon. Dei tillitsvalde har fått ei endå meir sentral rolle enn før. Og ikkje minst har ein innført «lærande møte», der ein har teknikkar for at alle skal få delta. Både i lærarråd og i mindre møte kunne det før vera ein tendens til at nokre taleføre dominerte og gjorde at mange andre deltakarar tidde stilt.

Vurdering som viktigaste utviklingsområde og ny elev-lærar-relasjon

Jubileumsboka til St. Olav er ikkje reint «historisk» orientert, men tar og opp pedagogikk. Det går fram av boka at i seinare år har arbeidet med vurdering (både med og utan karakter) vore det viktigaste utviklingsområdet. Litt forenkla kan ein seia at vurderingspraksis tidlegare var opp til kvar enkelt lærar. Nokre gav pluss for elevar som var «aktiv i timen», mens andre ikkje gjorde dette. Nokre hadde «vippeprøver», mens andre ikkje. Og leiinga blanda seg ikkje oppi vurdering, den «administrerte».

Den nasjonale satsinga på «Vurdering for læring» endra på dette. Det blei innført vurderingskriterium og modelltekstar, slik at elevane skulle vita på kva for grunnlag karakterane blei sett. Eleven fekk rett på framovermeldingar, dvs. tips frå lærar på kva eleven kunne gjera betre. Og ikkje minst har leiinga jobba hardt for at talet på prøver skulle reduserast. Det blei innført «læringsoppdrag» som ikkje treng vera karakterset av lærar kvar gong, men som likevel var ein del av det samla vurderingsgrunnlaget.

I ein samtale med lærarar som er referert i jubileumsboka, seier ein lærar med lang erfaring at relasjonen mellom elev og lærar har endra seg vesentleg over tid. No er det eit mindre hierarkisk forhold, og meir preg av partnerskap. Elev og lærar samarbeider meir om mest mogleg læring. «Trenar-hatten» til lærar er blitt viktigare på kostnad av «dommar-hatten».